„გვაქვს უფრო ბევრის მიღწევის ამბიცია
და დარწმუნებული ვარ ყველაფერს შევძლებთ“

გაზეთი ”სამტრედიის მაცნე”, 21 აპრილი, 2015 წელი

XIX საუკუნეში, საქართველოში უნივერსიტეტის არსებობის შესახებ დაბადებულ იდეას, 1918 წელს შეესხა ფრთები. აღსრულდა ნება ღვთისა და კავკასიაში პირველი ეროვნული უნივერსიტეტი გაიხსნა. მას შემდეგ „ბევრმა წყალმა“ ჩაიარა, ბევრიც შეიცვალა, მაგრამ ის ძირითადი დევიზი რაც სასწავლებელს დასაბამიდან მოსდგამდა უცვლელი დარჩა. პეტრე მელიქიშვილი მრავალთა „წინაბორბედად“ იქცა. მათშიც იყვნენ გამორჩეულები, ისეთები, ვასც უყვარდა უნივერსიტეტი და არა საკუთარი თავი ამ უნივერსიტეტში. ნიკოლოზ კეცხოველი, ილია ვეკუა, ვიქტორ კუპრაძე, ევგენი ხარაძე... შორს წაგვიყვენს იმ სახელთა ჩამონათვალი, წარმატებულ რექტორად, რომ ახსოვთ თანამედროვეებს, სტუდენტებს, საქართველოს ისტორიის ფურცლებს.

ჩვენი დღვანდელი რესპონდენტი ის მეცნიერია, რომელიც სტუდენტობიდანვე შეღერებული იყო დიდი მომავლისთვის და მიაღწია კიდეც ამას. 1977 წელს, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის საინჟინრო-ეკონომიკური ფაკულტეტის დასრულებისთანავე მივიდა იგი საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ეკონომიკისა და სამართლის ინსტიტუტში და დაუღალავი მუშაობის შედეგად, უმცროსი მეცნიერ-თანამშრომლის პოსტიდან დაწყებული, ყველა თანამდებობრივი საფეხურის გავლით, 1991 წელს ინსტიტუტის დირექტორად აირჩიეს. შემდეგ იყო დიდი პოლიტიკა. 1994-2000 წლებში ყოფნა-არყოფნის ზღვაზე მისული ქვეყნის ეკონომიკის მინისტრობა, მოგვიანებით საქართველოს პრეზიდენტის საპარლამენტო მდივნის მოადგილედ გატარებული ერთი წლი, შემდეგ პარლამენტი, და დღეს... სამტრედიელთათვის საამაყოა, რომ 145 წლის ქალაქის ისტორიაში, წარმოშობით ჩვენებური, დიდი ტრადიციების მქონე, სამაგალითო ოჯახის შთამომავალი, ხელმძღვანელობს საქართველოს დედა უნივერსიტეტს.

რუბრიკაში „145 წლის სამტრედია“ 1991-1996 წლებში პაატა გუგუშვილის სახელობის ეკონომიკის ინსტიტუტის დირექტორს, საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის აკადემიკოსს, 350-მდე სამეცნიერო ნაშრომის ავტორს, მრავალი საერთაშორისო ასოციაციის, აკადემიის, საზოგადოების წევრს, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის რექტორს, ბატონ ვლადიმერ (ლადო) პაპავას ვმასპინძლობთ.

_ ბატონო ლადო, უფრო ზუსტად, რომ გვესაუბროთ, ჩვენს ქალაქთან, თქვენი კავშირის შესახებ...

_ მე, თბილისში დავიბადე და გავიზარდე, მაგარამ მამაჩემი გიორგი პაპავა და ბაბუა, ვის სახელსაც ვატარებ სამტრედიაში დაბადებულები გახლდნენ. შემიძლია

გითხრათ ქალაქის ისტორიისა და ჩემი ოჯახისთვის ერთი მნიშვნელოვანი, დღემდე საამაყო ფაქტი: პირველი რესპუბლიკის დროს, 1918-21 წლებში ბაბუაჩემი, ვლადიმერ (ლადო) პაპავა იყო სამტრედიის პრეფექტი. მამაჩემის დაბადებიდან, მალევე, ის დედმამიშვილებთან ერთად გადმოსახლდა თბილისში და აქ დამკვიდრდა. მიუხედავად ამისა, ვიცი, რომ ჩემი შტოს ყველაზე ახლო ფესვები სამტრედიასთანაა დაკავშირებული.

_ 1994-2008 წლებში აქტიურ პოლიტიკურ მოღვაწეობას ეწეოდით, იყავით საქართველოს ეკონომიკის მინისტრიც; დღეს, დიამეტრალურად განსხვავებული რეალობით ცხოვრობთ. მეტწილად, რომელ თანამდებობრივ საფეხურზე მოახერხეთ თქვენი შესაძლებლობების რეალიზება?

_ იცით, არც ისე მატივია ამის ცალსახად გამოყოფა. ყველა საფეხურს თავისი საინტერესო მხარე ჰქონდა, მაგრამ ერთი რამ, რისი თქმაც ეჭვშეუტანლად შემიძლია არის ის, რომ დღევანდელი თანამდებობა, ურთულესია იმ სამსახურთა შორის სადაც კი ამ ხნის მანძილზე ვყოფილვარ. ზემოაღნიშნული გულისხმობს კომპლექსურ მუშაობას; გქონდეს კავშირი ხალხის დიდ მასასთან და მათი უმრავლესობა იყოს ახალგაზრდა, დამერწმუნეთ მინისტრობის ყოველგვარ სიძნელეს აჭარბებს. აქ არის უამრავი გამოწვევა, რაც რამდენადმე უფრო საინტერესოს ხდის მას. მიხედავად ყველაფრისა ხელისუფლებაში ყოფნასაც ჰქონდა ბევრი დადებითი მხარე, მეამაყება, რომ ჩემი მინისტრობისას ქვეყანამ მიაღწია მაკროეკონომიკურ სტაბილურობას, მიმოქცევაში შემოღებული იქნა ფულის ერთეული - ლარი, რაშიც მცირე წვლილი მეც მიმიძღვის.

_ რამდენად რთული, საპასუხისმგებლო იყო თქვენთვის მელიქიშვილის, ჯავახიშვილის, ვეკუას, ხარაძის... გაკვალულ გზაზე მართვის სადავეების მორგება?

_ ვინაიდან უნივერსიტეტის რექტორთა სიაში, რიგით 28-ე ადგილს ვიკავებ, თქვენ მიერ ჩამოთვლილი ბუმბერაზი მეცნიერებიდან, არც ერთის დაწყებილი საქმის პირდაპირ, უშუალო გამგრძელებლად არ მოვიაზრები, თუმცა უნდა აღვნიშნო, რომ პასუხისმგებლობა განუზომელია, რამეთუ ვაცნობიერებ, რომ ჩვენი უნივერსიტეტით იწყება სქართველოში უმაღლესი განათლების სისტემის დაუძვნება და განვითარება. რაც შეეხება გაკვალულ გზას, იგი ერთმნიშვნელოვნად მარტივი არ არის. იმ ეტაპზე როცა მე მომიწია რექტორობა, გარკვეულ მიზეზთა გამო ეს „კვალი“ ცოტა სხვა მიმართულებით იყო წასული. ხშირად ისეთი პრობლემების მოგვარებაც გვიწევს როგორიც, საფიქრალიც არ უნდა იყოს. გიორგი ხუბუას რექტორობის მრუდ მიმართულებებს, დღემდე ვასწორებთ, რაც შეეხება სანდრო კვიტაშვილს, მის სასახელოდ უნდა ითქვას, რომ მან მძიმე პერიოდში უნივერსიტეტს სტაბილურობა შეუნარჩუნა.

_ 1970-იან წლებში, როცა თავად ბრძანდებოდით უნივერსიტეტის სტუდენტი, რა სურვილები გამოძრავებდათ სასწავლებლის განვითარების მხრივ და რა ნაკლოვანებებს გამოყოფდით?

_ იცით, ჩვენ დროს, სამოცდაათიანი წლების ახალგაზრდობისთვის განათლების არსებითად განსხვავებული სისტემა იყო; მე სტუდენტი გავხდი 1972 წელს და დავამთავრე 1977-ში. ეს ის პერიოდია, როცა სასწავლო გეგმები მტკიცდებოდა მოსკოვში, „სტუდენტური დამოუკიდებლობა“ კი _ ყველასთვის უცხო ხილს წარმოადგენდა. ჩემი უმთავრესი ამოცანა იყო, ცხოვრება მეცნიერებისთვის მიმეძღვნა და ამისთვის, იმთავითვე ჩართული ვიყავი სამეცნიერო აქტიორობაში.

_ ბატონო ლადო, თქვენი რექტორად არჩევიდან დღემდე, რომელ მნიშვნელოვან მიღწევებს, ცვლილებებს გამოყობთ, რას გეგმავთ სამომავლოდ?

_ არის გარკვეული ცვლილებები, რომელიც წინგადადგმულ ნაბიჯად მიმაჩნია. უწინარესად ვიტყვი, რომ მეცნიერების ორი დარგი კვლავ წამოვწიეთ წინა პლანზე. ფსიქოლოგიასა და პედაგოგიურ მეცნიერებებს საკმაოდ სერიოზული ზიანი მიადგა, წინა ხელისუფლების მმართველობისას. ამიტომ ჩვენი ინიციატივით, ეს ფაკულტეტები აღდგა და ვიმედოვნებთ წლევანდელი, პირველი მიღებით ამ კუთხით დასახული მიზნები წარმატებით განხორციელდება.

მნიშვნელოვანია, რომ უნივერსიტეტში ჩვენ შემოვიღეთ აბსოლუტურად ახალი ინსტიტუტი _ პოსტდოქტორანტურა. ეს გულისხმობს შემდეგს, ახალგაზრდებს, რომელთაც სურთ სადოქტორო დისერტაციის დაცვის შემდეგ მუშაობა გააგრძელონ მეცნიერებაში, ჩვენ შევთავაზეთ მსოფლიო საუნივერსიტეტო პრაქტიკაში არსებულ სტანდარტულ მოდელი. ისინი დაფინანსდებიან უნივერსიტეტის მიერ, გამოვაცხადეთ კონკურსი და უკვე საუკეთესო, დოქტორის ხარისხის ადამიანებთან დავდეთ კონტრაქტი, რომ მათ სამეცნიერო მუშაობა განაგრძონ უნივერსიტეტში. გვყავს ამ პროექტის მონაწილე ხუთი პოსტდოქტორანტი.

დავიწყეთ ფართომასშტაბიანი საქმიანობა სახელმძღვანელოების თარგმნასთან დაკავშირებით. არის საგნები, რომლისთვისაც ქართველ ავტორებს შექმნილი აქვთ შესანიშნავი სახელმძღვანელოები, მაგრამ მეცნიერებაში იმდენად განსხვავებული ახალ-ახალი მიმართულებებია, რომ ჩვენ ყველა დარგში ასეთი დონის კვლევები არ გაგვაჩნია. საზღვარგარეთის უნივერსიტეტებთან ამ ობიექტური ჩამორჩენის დასაძლევად, პრიორიტეტად ჩავთვალეთ მსოფლიოს წამყვან უნივერსიტეტებში დანერგილი სახელმძღვანელოები ვთარგმნოთ ქართულად და ხელმისაწვდომი გავხადოთ ჩვენი სტუდენტებისთვის. ამის შემდეგ ისინი თბილისში, მშობლიურ ენაზე ისწავლიან იმ წგნებით, რომლებითაც სწავლობენ მსგავსი ფაკულტეტის სტუდენტები, თუნდაც ჰარვარდის, სტენფორდის, კემბრიჯის თუ ოქსფორდის უნივერსიტეტებში.

ბუნებრივია, მეცნიერება წარმატებული ვერ იქნება თუ არ ვებრძოლეთ სხადასხვა სიმახინჯეს, ეს არის აკადემიური ეთიკის დარღვევა, მაგალითად პლაგიატი, როცა ერთი მეცნიერი წერს რაღაც ნაშრომს და პირწმინდათ იყენებს სხვის პუბლიკაციას, პრაქტიკულად კი გადაიწერს მას. ამის კონტროლი ქვეყნის მასშტაბით

არ არსებობს. ჩვენ შევქმენით შიგა საუნივერსიტეტო რეგულაცია, რომელიც დაამტკიცა აკადემიურმა საბჭომ და შემდეგ სენატმა. განსაზღვრულია სპეციალური პროცედურა, თუ რომელიმე მუშაკის მიმართ აღიძვრება ეჭვი და შემოვა შესაბამისი საჩივარი ამგვარი დარღვევისა, შეიქმნება კომისია, რომელიც შეისწავლის ამა თუ იმ ფაქტს. მინდა გითხრათ, რომ ამგვარი დარღვევის გამო ერთი პროფესორი გავუშვით სამსახურიდან. ჩევენ გვსურს მეცნიერებაში ეთიკური სტანდარტი დავიცვათ, და პლაგიატორები მოვაშოროთ უნივერსიტეტს.

და კიდევ ერთი, ჩემი რექტორად არჩევისას თსუ საქართველოში, ფინანსურად ყველაზე გაუმჭვირვალე სასწავლებელთა რიგებში იყო. მუშაობის შედეგად მივაღწიეთ იმას, რომ უნივერსიტეტი გავიდა მე-3 ადგილზე, გამჭვირვალეობის 89 პროცენტიანი მონაცემით. ეს ყველაფერი არ წარმოადგენს ჩვენთვის დამაკმაყოფილებელ რეალობას, გვაქვს უფრო ბევრის მიღწევის ამბიცია და დარწმუნებული ამ ყველაფერს უსათუოდ შევძლებთ.

_ დატვირთული საზოგადოებრივი ცხოვრების მიუხედავათ, რამდენად ახერხებთ ქვეყანაში მიმდინარე პოლიტიკურ-ეკონომიკური პროცესების ანალიზს, როგორ შეაფასებთ მას?

_ ვინაიდან მართლაც ძალიან დაკავებული ვარ, ანალიზს ძნელად ვატარებ. მიუხედავად ამისა ყოველთვის ვცდილობ საქმის ყურში ვიყო, თუ რა ხდება ქვეყანაში, ეს მე მაინტერესებს პროფესიულად, როგორც ეკონომისტს და როგორც მოქალაქეს, მაგრამ სამწუხაროდ სრულფასოვნად ამ პროცესებში ჩართული ვერ ვარ. ზოგადად კი გეტყვით, რომ გარკვეულ საკითხებში სიტუაცია გაუმჯობესდა, მაგრამ რაც შეეხება საერთო ვითარებას, ორაორიგინალურად ვიტყვი, რომ ის ერთმნიშვნელოვანი არ არის. დაწყებული სამართლებითი საკითხებიდან, დამთავრებული ეკონომიკით, პროცესები საკმაოდ რთულია, ხშირ შემთხვევაში ბუნდოვანიც. შემიძლია მეტად ვრცლად ვისაუბრო ამ ყველაფერზე, მაგრამ თავს შევიკავებ, რადგანც ჩემს უკან უნივერსიტეტია და არ მინდა მას ვავნო.

_ გვეამაყება იმ მოღვაწეთა სახელები, რომლებმაც ეპოქა შექმნეს უნივერსიტეტის ისტორიაში. მათგან ქალბატონები: მარიკა ლორთქიფანიძე და მზექალა შანიძე დღმდე იღწვიან სამეცნიერო კუთხით. რა მხარდაჭერა აქვთ მათ უნივერსიტეტისგან?

_იცით, საბედნიეროდ მრავლად არიან მსგავსი მოღვაწეები. მათი ნაწილი ემერიტუსია, ზოგი მოქმედი პროფესორი, აი თქვენ მიერ დასახელებული ქალბატონები კი _ რექტორის მრჩეველთა საბჭოს წევრები არიან. უნივერსიტეტი ყოველმხრივ ცდილობს მათ მხარდაჭერას. ისინი დღესაც აქტიურად მუშაობენ, წერენ, აქვეყნებენ ნაშრომებს, რაშიც გვინდა, რომ მუდამ გრძნობდნენ ჩვენს გვერდში დგომას.

_ წლეულს, 75 წელი სრულდება ისტორიის მამად წოდებული ივანე ჯავახიშვილის გარდაცვალებიდან, როგორ გამოეხმაურება ამ ფაქტს მისივე სახელობის უნივერსიტეტი?

_ ცხადია, ეს თარიღი უყურადღებოდ არ დაგვრჩება. ჩატარდება სამეცნიერო სესია, ბიბლიოთეკაში გამოიფინება წიგნები და უნივერსიტეტის პანთეონში მის საფლავს სათანადო პატივს მივაგებთ. მაგრამ გაისისთვის, ივანე ჯავახიშვილის დაბადებიდან 140 წლის საიუბილეო დღეებს ბევრად უფრო მსშტაბური სახე მიეცემა. ვგეგმავთ მრავალ საინტერესო ღონისძიებას, რაც დროთა განმავლობაში საზოგადოებისთვისაც გახდება ცნობილი.

_ კვლავ სამტრედიას, რომ დავუბრუნდეთ, 145 წლის, იუბილარ ქალაქს როგორ მიულოცავთ ამ თარიღს, რას უსურვებთ თანამემამულეებს?

_გილოცავთ ღირსეულ იუბილეს, პირველ რიგში წარმატებები არ მოგკლებოდეთ! ვიცი, რომ ქალაქში ეკონომიკურად რთული მდგომარეობაა და რაიონის მკვიდრთა დასაქმების ძირითად ობიექტს რკინიგზა წარმოადგენს. გისურვებთ, სამტრედიაში ჩვენი ეკონომიკის სხვადასხვა დარგები უფრო ფართოდ იყოს წარმოდგენილი, რაღა თქმა უნდა კვლავ ქალაქის საკეთილდეღეოდ!

შოთა პაპავა